

'מגבונים לחים בשבת'

פולמוס ה'מגבונים בשבת'

מגבונים לחים: ככל ימות השבוע רגילים להשתמש במגבונים כדי לחים לניקוי (Baby wipes), למטרות רבות ומגוונות, כאשר השייח מביניהם הוא לניקוי תינוקות, רוב המגבונים המיוצרים כיום עשויים ממתילת שמורכת מחומר סינתטיים, הספוג בחומר ניקוי נוזלי. מגבונים אחרים מיוצרים מנייר טואלט רטוב, המתכלה ומיועד להשלכה לאסלה.

בגיליונות שלפנינו נדון א"ה בנושא 'השימוש במגבונים לחים בשבת'. בגיליון הנוכחי מספר 240 נלמד, האם מותר להשתמש במגבונים בשבת, או שאסור משום שחיטה, שהוא בכלל מלאכת מלבן ומלאכת דש. בגיליון 241 נברר, האם מותר להשתמש בשבת 'בספריי לניקוי תינוקות', במגבונים שלא נסחטו / נסחטו קצת / יבש לגמרי / נייר רטוב / נייר יבש. בגיליון 242 נעסוק, בענין מגבונים לחים עם 'הכשר' מיוחד לשבת, מה הם תנאי הכשרות, והאם מועיל לפי כל השיטות.

כידוע קיים פולמוס גדול בנושא השימוש במגבונים לחים בשבת קודש, ודשו בו רבים בספרי האחרונים, האוסרים והמתירים מביאים סברות וראיות גדולות ומוצקות לכאן ולכאן, ומצטיידים גם בהוכחות מדברי המדענים לדבריהם. הגדיל לעשות הג"ר מאיר לייפער שליט"א, שחיבר ספר מנחת שבת קרוב ל-300 עמודים, לברר ולהקיף את דעת גדולי הדור בנושא השימוש במגבונים בשבת. מקוצר הגיליון נכתוב רק את ראשי הפרקים והיסודות ותן לחכם ויחכם עוד, הרוצה לברר על כל הנושא עם הראיות לכאן ולכאן, מוזמן לעיין באריכות במאמרים הרבים, שאת עיקריהם נצטט להלן.

איסור שחיטת משקים הבלועים בדם, משום איסור מלבן, ומשום איסור מפרק שהוא תולדה של מלאכת דש, מקורו בגמ' בשבת (דף קיא.) ובכתובות (דף יד.) וכפי ביאור הראשונים והפוסקים שם, ויבאר בהרחבה בס"ד בגיליונות הבאים.

שיטת האוסרים

1. אסור מדאורייתא

לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני חלק א-ב פרק לג סוף עמוד רט) אם המגבונים רטובים מאד שנשחטים בבעת השימוש, אסור מדאורייתא להשתמש בהם בשבת משום מפרק, שהרי צריך למים היוצאים כדי לנקות בהם, ואין הבדל אם ספוג במים או בשמן או בשאר משקים. ומצטט את דברי הרמ"א בהלכות יום הכיפורים (סימן תרי"ג סעיף ט) שאסור לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מבוחרת על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: האם מותר להשתמש בשבת 'בספריי לניקוי תינוקות', ומדוע? במגבונים שלא נסחטו / נסחטו קצת / יבש לגמרי / נייר רטוב / נייר יבש.

מקורות: נפסק בשו"ע (סימן שב סעיף יב) אסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין, במפה, משום דאחי לדיי שחיטה. ומבואר במשנ"ב (ס"ק ט) שאסור לנגב כוסות צרים, אבל מותר לנגב דבר רחב, וכעת צריך לברר האם יש לאסור משום 'פסקי רישא' שיסחוט.

מגבונים שנסחטו מערב שבת, כתב ברמ"א בהלכות יום הכיפורים (סימן תרי"ג סעיף ט) שאסור לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה ביום הכיפורים, כי חוששים שזמן לא תנגב יפה ויבא לדיי שחיטה. ומבואר במשנ"ב (ס"ק ט) דאם מראש לא היה רטוב (אלא מעט באופן שלא נסחט) מותר.

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתיגע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוח 4
- בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשוט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- מפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

שם הזוכה בהגרלת גיליון 239 על סך 100 ₪

האברך החשוב הרב יהודה ברכץ שליט"א
כולל 'אהבת שלום' ירושלים

המדור השבוע נתרם לעילוי נשמת
זקן המשגיחים הגאון הגדול רבי דב ב"ר צבי
יחזקאל יפה זצוק"ל
נלב"ע י"ט חשוון תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

לזכרון עולם בהיכל ד'

הגיליון השבוע הונצח לעילוי נשמת רבה של 'קהל עדת ירושלים' ישיבת המתמידים הגאון הגדול רבי נתן יהודה לייב מינצברג זצוק"ל בעל סדרת הספרים 'בן מלך' יהי רצון שיעמוד לנו למליץ יושר ויהיה שפתותיו דובבות בקבר
נלב"ע ט"ז חשוון תשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

מענה לפניית הג"ר יצחק מרדכי רובין שליט"א

לכבוד הרב שלום,

בשבתה לפייתך מיום 27 לינואר 94, בדקתי את המחשבות שצירפתי למכתבך ומצאתי שכן מכלול טיבים צלולויים. שכן מכלול טיבים צלולויים מתנהגים ככתוב וקצמר מבחינת טיב מים בכך שביכולתם לשפם מים לתוך מבנה הטיב, בד בבד עם ספיחת מים בין הטיבים. כאשר סוחטים ממחטת אלון, יצאו תחילה המים שאופפים את הטיבים. רק לאחר מכן עם כושר הטיבים יצאו גם המים שחדרו לתוך מבנה הטיבים. כדור הלחיץ שבשמיים רגיל של ניגוב פאלקט הממחטת הוגרים תוצאת המים האופפים את הטיבים בלבד. רק לאחר שהתייבשה המחשבת באזור הפתוח התייבשו הטיבים התייבשות. מבחינה זו מתנהגות המחשבות ככל בד העשוי כותנה או צמר.

אני מקווה שתחשיבוני מספקת את פייתך לעורר ואשמך לעורר בעתיד במידת הצורך.

בכבוד רב,

פרופ' אמור וינברג

ראש המגמה לכימיה טקסטילית

בבית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל "שוקר"

ד"ר יצחק שלום

רחוב

ת.ד. 13069

יבנה 81220

ג' מנחם אב תשס"ד

88888888

לכבוד
ר' שארל לייב
חבר קונק 4
גלב ברק

א.א.

במשך לשאלת כבי לבני מרכיבי מנגוניים לחים ונייר לחץ חשבוני:

מנגונים לחים עשויים מתערובת של סיבי פוליאסטר או פוליופריילן (טיבים סנתטיים שמקורם במשקל וסיבי והסחורה וטיבים טבעיים על ידי חממת סיבי עץ ודחיסת דרך חריצים קטנים לניגוב חסימים, פלסטיים ומממנים למבנים עם קצוות סיבי עץ, קרוקויל PVP בשלון המקצועות, וכן זכוכי מלטיט שמקורו במים.

נייר עשוי מחד מסיבים מן הצמח, על פי רוב סיבי עץ. גם נייר יסודי עשוי מסיבים מן הצמח כגון סיבי קני סוכר, קוטבוס ופישתה במקום מסיבי עץ.

בכבוד רב

ד"ר יצחק שלום

מנחת שבת ליימר, טיבאר בן חיים אלטר דוד נעדר סוס: 269 תרדסס עיניי לארבעת החכמה

שבת כהלכתה מהדורא קמא פרק ז' סעיף לג ושם בהערה (צד) שהתייר להשתמש במנגונים, נייר, מעידי הגר"מ רובין שכבר היה לו בזה בירור דברים עם הגרש"ז, ואחרי שהביא לפניו את דברי המומחים שהחומר כן נכנס פנימה לסיבי המנגון, חזר בו הגרש"ז מההיתר להשתמש במנגונים, והורה בהם לאיסור. אלא שמ"מ גם לאחר שחזר ואסר הגרש"ז, סבר שאינו איסור דאורייתא כיון שלא ניכר המשקה שיוצא אלא מתאדה מיד, ואינו דומה למלאכת דש שניכר המשקה היוצא מן האוכל.

ומוסיף הגר"מ רובין, שהורה לו הגרש"ז לעיין בהערות הגדפסות מחדש לספר שמירת שבת כהלכתה לפרק יד הערה צד, שם כתב - אך אפשר לדון, שגם אם מנגב בחוץ תינוק לטובלך, כיון שהנייר והנסחט הכל הולך לאיבוד ולא נשאר רק ריח שאין בו ממש, יתכן שאינו דומה כלל למפרק כי שם הוא נשאר בעין להשתמש בו אח"כ, אך מאידך קרוי זה דומה לניגוב בצמר גפן שטבול במים או באלכוהול לנקות מקוה ירקה, שכתב בשתבה שאסור משום מפרק, ולא מועיל מה שזרק את הצמר גפן, שהרי בתחילה סוחט ממים מים לנקות את המקום, ואין לך צורך גדול מזה.

המכתב של הגרש"ז לאסור את השימוש בצמר גפן ספוג במים בשבת, ממועין להג"ר אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל שהתיר להשתמש בצמר גפן ספוג במים בשבת, משום שהנסחט הולך לאיבוד, והצמר גפן נזקק למפיק ביוש"ת מופיע בשו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן יז קונטרס רפואה בשבת פרק ב אות לג).

וראה עוד בשולחן שלמה (סימן ש"ח הערה כ"ד על ס"ק כ"ב) - "מפיע עדים באמנים שנו"ג עמו בנדון זה בעירוב מים, נראה שראוי להחמיר ולא להשתמש בממחטות לחות בשבת". ויסוד ענין זה, ראה בספר מאור השבת (חלק ב) פניני המאור מכתב כא א - ג עמודים תקא-תקכה) שם הגרש"ז אשתכח מה ההבדל בין צמר גפן ספוג שאסר לממחטות לחות שהתיר.

והעיד הגר"ש, חזו שלית"א (מנחת שבת עמוד ו', פרק ב' הערה ט', סימן ה' הערה ג', עמוד רס"ז) - "ערכת דברי לפני הגאון ר' מאיר שמהא שליט"א בנו של פוסק הדור הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל. והלך לשאלו את דעת אביו הגאון הנ"ל וענה לו שאף שהדברים נראים, בכל זאת כבר הוסכם אצלו לאיסור. ולא פירש לו טעמא דמילתא. ולאחר זמן מה חזר שוב ואמר לו שכבר הוחלט אצלו דבר זה לאיסור להשתמש בשבת".

לדעת הגר"ר חיים פנחס שניגור זצ"ל (תשובה בכת"י י"ג אולו תשנ"ח, תורת המלאכות ח"ג מלבן ס"ק ל"ו ד"ה והגאון ר') - "היות שבכדי לנקות את התינוק צריכים שיצאו מים אלו כדי לרכך הלכלוך ולנקות את העור, א"כ ממילא אין המים הולכים לאיבוד, ויש בזה משום מלאכת מפרק בשבת, ובאלו העשויים מגידולי קרקע יש בזה איסור דאורייתא משום מפרק תולדה דדש".

וכן דעת הגר"ר פסח אליהו פאלק שליט"א (אחרי שהאריך בזה מאוד בשו"ת מבחז אליהו חלק ב סימן יד). שאסור מדאורייתא להשתמש בחמה עם מנגונים לחים, משום יד כל טענות המתירים שדבריהם טעות גדולה. וכן בספר הלכות שבת למעשה (עמוד נח)

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: עליתי משיבה קטנה לישיבה גדולה, רציתי לשאול כאשר אני פוגש את החברים מהישיבה הקודמת. האם מותר לנו לדבר על הסגנונות השונים בשיבות, ההבדלים שגורמים מעלות וגם חסרונות?

תשובה: מותר לדבר על ישיבות איזו מהם טובה ואיזו לא, וכן על הסגנון של כל ישיבה וכדומה, אפילו שאין לו תועלת לעכשיו, משום שדברים אלו מפורסמים ויודעים לכל. אמנם הוסיף פרשנות שלילית מעצמו אסור, שזה אינו מפורסם ויודע.

וכל זה בתנאי שהמספר אינו מספר בשביל לגנות את הישיבה, אלא רק כסיפור דברים בעלמא בכדי להכיר את 'עולם הישיבות'. (ההיתר של דבר מפורסם הוא רק כשאינו מספר בשביל לגנות).

ומכל מקום לשומע אסור להאמין לדברים אלו לגמרי, משום שמצוי שאנשים מגזימים בדבריהם.

להערות לכותב התשובה ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא' 05350535-2 שלוחה 1-4

מאת הג"ר פסח אליהו פאלק שליט"א בעריכת הג"ר אברהם יוסף גארדאן שליט"א כותב שאיסור חמור להשתמש במגבונים לחים בשבת. ומעיד שבדק הרבה סוגי מגבונים, ונכח שבכולם השתמש בלוע בתוכם, ובעת השימוש יוצא שיעור ניכר מהממשה, טופח על מנת להטפח.

2. הוראה לאיסור

הג"ר מגליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (שו"ת גם אני אודך חלק ב' סימן קלט) שאל את הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א בזה הלשון - האם מותר להשתמש בשבת בממחטות לחות לניקוי תינוקות בשבת, או לא? תשובה טוב ליהוד צ"ע.

המנחת יצחק (חלק י סימן כה) מביא את דעת הג"ר יחזקאל ראטה שליט"א (וכפי שכתב בשו"ת עמק התשובה חלק ג סימן יג) וגיסו הג"ר יהודה משלם פאלאטשעק שליט"א שנוטים להחמיר, ומסכים עם דעתם שאין לקנח עם מגבונים לחים בשבת.

מסקנת השבט הלוי (חלק ח סימן נט, חלק י סימן נח, ארחות שבת חלק א' ביורוי הלכה סימן ז' עמוד תקעו) שלפי דעת המקילים, ניתן להקל לצורך תינוק ובהירוד שלא ללחוץ חזק שיועיל ליד סחיטה, כמבואר בט"ז (סימן שכ סעיף יב) שאם אינו דוחק בכך מותר לגרור את הממשה, וחשש כיכוס לא שייך בנייר העומד להשליך לאשפה, ויש צד למחמיר, אבל לבריא המשתמש לשם תענוג אין צורך להקל. ואחרי שהעירו לו שכיום המגבונים מאד רטובים וכמעט שאי אפשר להימנע מחיצה חזקה שגורמת לסחיטה, קשה להתיר ובפרט כאשר הענין מסור להמונים ונשים, ועליו להחמיר בכזאת עד שנדע שהמציאות נשתנה.

ושמעתי מהג"ר צבי ריבלין שליט"א וכן שמענו מאחד מגדולי ההוראה שליט"א, שלמעשה ההוראה בזה לאסור להשתמש במגבונים לחים בשבת.

שיטת המתירים

3. מותר רק במגבוני נייר

כתב בשמירת שבת כהלכתה (מהדורא קמא פרק די סעיף לג ושם בהערה צד, מהדורה בתרא פרק י"ד סעיף ל"ז והערה צט) יש מקום להקל ולקנח תינוק או לנגב את הפנים או הידים בממחטות לחות (אלו העשויות מנייר - ולא מבלד!) ובלבד שלא יסחוט בידיים את הממחטה וזה אף לא יקנח בחוזק, כי אז במעשהו לא יחסנו הנוזלים, ולכן אין בזה משום איסור סחיטה. ובהערה שם צידד בתחילה הגרש"ז להתיר אפילו כאשר דוחק היטב, שאין בזה משום מפרק כיון שהכל הולך לאיבוד, אך שוב חזר בו משום שהוא דומה לצמר גפן שטבול במים או באלכוהול, שכבר נתבאר שאסור לסחוט משום מפרק, לכן רק התיר לקנח בנחת ולא בחוזק.

בשו"ת אגרות משה (אר"ח חלק ב סימן ע) התיר לנגב שולחן בנייר ספוג במים בתנאי שאינו מתכוון לסחוט, דחשיב הולך לאיבוד משום שלא צריך את המשקין וכן אין דרך לסחוטו. ובשו"ת הרב צבי (אר"ח חלק א סימן קצ) היקל בסחיטת נייר שאין בו איסור דאורייתא, כיון שאינו עומד לסחיטה ודמי לשלקות ססחיתון מדרבנן, וצידד להקל לכתחילה לקנח בנייר רטוב דחשיב הולך לאיבוד ואין לגזור שבא יסחוט דהוי גזירה לגזירה, ומדבריו רואים שלא החשיבו לפסיק רישא. [צוין שכבר האריך להוכיח במאור השבת (ח"ב פניני המאור אור הפנינים אות כב), גםם לדברי האגרות משה יש לאסור במגבונים ודבריו נכתבו רק על נייר ספוג במים שיש שם סברא מיוחדת להתיר].

4. מותר לכתחילה

בירור סברת המתירים מבואר באריכות על ידי הג"ר אשר זעליג וייס שליט"א (שו"ת מנחת אשר חלק א סימן ל"ד, חלק ב סימן לג, אור השבת חלק י"ח עמוד כ"ב, קובץ שו"ת חלק כט עמוד תקנז) שמוותר לכתחילה להשתמש במגבונים לחים בשבת אף אלו העשויים מבלד ותמה על החילוק שכתב בשמירת שבת כהלכתה להתיר רק מגבונים מנייר ולא מבלד.

וההיתר הוא בתנאי שאינו מתכוון לסחוט, שכן עיקר החומר

לא נכנס לפנים אלא נאשר מבחוץ. ומדגיש שזה ודאי שאסור לסחוט ממחטות אלה, והיינו לסחוט אותם בכף היד כדי להוציא מהן נוזל, וכן אסור לסחוט אותן לא גוף התינוק או המגביר כדי לסחוט מהם נוזל, וכל ההיתר הוא רק בשימוש רגיל ומקובל במגבונים, בתנאי שאין כוונתו לסחוט נוזלים ואינו סוחט להדיא על ידי קיפול המגבון בכף יד ובסחיטתו.

ולאחר בירור עם המומחים, התברר שהמגבונים מיוצרים במיוחד באופן שרוב המים לא יבלעו בתוך המגבון כי אם מעט מן המים, וכל מטרת האדם המנגב בהם אינה להוציא מהם את המים, אלא לנגב התינוק באופן שלא יישארו מים שיצטרך לנגבם אחר כך אלא שיישאר רק הריח מהם, ומשום כך אין בזה איסור סחיטה, אלא אם כן מקפל את המגבון בחוזק כדי להוציא ממנו מים.

וכותב בסומך להתיר 'אני על משמרת אעמודה', מאחר שהגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה אר"ח חלק ב סימן ע) התיר את השימוש בנייר רטוב בשבת, והגרש"ז איוערבאך זצ"ל פירסם דעתו להתיר בשמירת שבת כהלכתה (מהדורא קמא פרק די סעיף לג ושם בהערה צד) ולדברי האחרות שבת אף כתב מתחילה תשובה להתיר, וכיון שלא חזר בו בפרסום, אין איש נאמן שחזר בו, כי אם אכן חזר בו מההיתר על פי לחזור בו בשער בת רבים ולהודיע קבל עם ועדה בכתב ידו ובשמו שאסור להשתמש במגבונים אלה כדי למנוע ממשול מרבים. וביותר ששמע מהג"ר יהושע ישעיה נויבירט זצ"ל וכן מבני משפחת הגרש"ז, שעד יומו האחרון עמד הגרש"ז על דעתו להקל, ולא חזר בו.

והוסיף הגר"א ויס בקובץ אור השבת (ח"ח עמ' כ"ב ד"ה והעיד) 'והעיד בפני ת"ח מופלג מחשובי צאצאיו של הגרש"א הגר"ח גולדברג שליט"א שסבו הגדול הורה למעשה זמן קצר לפני הסתלקותו שמוותר להשתמש בממחטות אלה ולא כפי שנכתב במנחת שלמה ובאורחות שבת שחזר בו מרואתו'. אלא שהוסיף הגר"ח גולדברג שסבו התיר אז רק בשמוש בנחת ולא בחוזק. והעיד הגר"ד פיינשטיין שליט"א (דברת לב סימן קי) שהמנהג בכל משפחת פיינשטיין להשתמש במגבונים לחים בשבת, על פי דברי האגרות משה.

